

European Green Deal - muligheter for Norge

Statssekretær Audun Halvorsen

Fredag 18. september 2020, kl. 11:00-11:20

Østlandssamarbeidets Europaforum

Fylkestingssalen i Viken fylkeskommune, Galleri Oslo

(Åpningsord)

Takk for invitasjon til å innlede om «Europas snakkis», EUs vekststrategi European Green Deal – et tema som vi alle vil engasjeres mye i fremover. Det er et tema som favner bredt og som berører ikke bare nasjonale myndigheter, men også lokalt og regionalt – og hver og en av oss som innbygger og forbruker. Det er derfor positivt og klokt av fylkeskommunene på Østlandet å sette dette på dagsordenen.

Jeg vil avslutningsvis også si noen få ord om status i arbeidet med norsk deltakelse i EU-programmer i den neste programperioden, som jeg vet mange her er svært interessert i.

(Innledning – kort om Europas grønne giv)

European Green Deal, eller Europas grønne giv, som vi gjerne kaller den på norsk, er det viktigste som har skjedd på klimafronten siden Parisavtalen fra 2015. Hovedmålet kjenner dere, nemlig å gjøre Europa til verdens første klimanøytrale kontinent innen 2050.

Det er en ambisiøs plan for å skape en mer bærekraftig økonomisk utvikling med mindre forurensing og lavere klimagassutslipp. Som skal gi bedre helse, økt livskvalitet og nye arbeidsplasser.

Dette er EUs strategi for å oppfylle FNs bærekraftsmål og Parisavtalen om klima.

Og ikke minst: Dette er Europas nye vekststrategi, der ny økonomisk vekst skal frambringes gjennom vekst i klimagassutslipp. God klimapolitikk skal også være god næringspolitikk, med solide bidrag fra, og kobling til, forskning, innovasjon og teknologisk nyvinning.

Sjekkes mot fremføring

Europas grønne giv har i tillegg en geopolitisk dimensjon, og kan sees som et verktøy for å posisjonere EU/Europa i den økonomiske og strategiske konkurransen om internasjonalt lederskap. I en multipolar verden hvor omgivelsene har blitt tøffere er ambisjonen klar, som kommisjonspresident von der Leyen sa det i sin state of the union-tale «Europe will be a player, not a playing field».

(Europas grønne giv og Covid-19)

European Green Deal ble lagt frem av den nye Europakommisjonen i desember i fjor. Kort tid etter fulgte som kjent utbruddet av Covid-19, som raskt ble satt øverst på den politiske dagsordenen og kastet om på mange prioriteringer.

Men – og dette er det verdt å merke seg – pandemien har ikke satt Europas grønne giv på vent. Kommisjonen har i all hovedsak holdt sin egen tidsplan, og har gjennom våren lagt frem en rekke strategier og handlingsplaner for hvordan *Green Deal* skal realiseres, planer som i neste omgang vil bli fulgt opp med revisjoner av regelverk og nye lovforslag.

Enigheten i sommer om EUs langtidsbudsjett for perioden 2021-27 og tiltakspakken for å få økonomien i gang igjen etter Covid-19, bekreftet dette bildet. Det legges opp til at 30 prosent av det samlede langtidsbudsjettet og hele 37 prosent av gjenoppbyggingspakken Next Generation EU skal gå til grønn omstilling. La meg bare legge til at EUs langtidsbudsjett ikke er endelig vedtatt med den politiske enigheten som ble oppnådd blant stats- og regjeringssjefene i sommer. Først når Europaparlamentet gir sitt samtykke blir budsjettet vedtatt, dette avklares senere i høst. Europaparlamentet har svært høye ambisjoner for budsjettet og feltet.

Så det er uansett ingen grunn til å anta at EU ikke mener alvor med Green Deal. Det er vilje til gjennomføring og det er bred støtte i EU-landene og Europaparlamentet for å bidra i den grønne omstillingen.

Og så sent som for to dager siden ble ambisjonene ytterligere trappet opp. Det skjedde da Europakommisjonens president Ursula von der Leyen i sin såkalte «state of the union»-tale i Parlamentet la frem et forslag til forsterket klimamål for 2030, altså å heve EUs samlede reduksjonsmål for 2030 fra 40 til 55 prosent sammenlignet med 1990. Dette er det samme målet som Norge har meldt inn til FN. Det er ikke tvil om at dette er ambisiøst og at det vil kreve innsats og omstilling, men det åpner også en rekke muligheter. For å levere på dette har

Sjekkes mot fremføring

EU-kommisjonen lagt frem en konsekvensanalyse for å se hvordan veien frem til å nå et slikt mål kan være.

I denne analysen kommer det frem at EU vil endre på regelverket i betydelig grad fra slik vi kjenner det i dag. Det vil påvirke Norge gjennom EØS-avtalen og samarbeidet vi har med EU på en rekke områder. De foreslår å utvide EUs kvotehandelssystem til å inkludere skipsfarten i Europa. De vil også komme med revidert regelverk på energi, som betyr økt satsing på energieffektivisering og utbygging av fornybar energi.

I forkant av kunngjøring om det nye klimamålet hadde rundt 170 næringslivsledere og investorer fra noen av verdens største selskaper skrevet brev til von der Leyen og oppfordret Kommisjonen til nettopp å øke 2030-målet til minst 55 prosent kutt. Dette er viktig, for uten næringslivet og investorene med på laget, vil ikke den grønne omstillingen finne sted. Det gjelder i Europa og det gjelder i Norge, og vi ser også her hjemme en stor interesse i næringslivet for å lete etter nye forretningsmuligheter i den grønne given.

Kommisjonen har også vært klar på at den grønne given ikke vil la seg gjennomføre hvis den ikke er økonomisk og sosialt bærekraftig for alle landene, særlig de som har lengst vei å gå mot et karbonnøytralt samfunn. Et eget fond (Just transition fund) skal opprettes for å støtte rettferdig omstilling i regioner som vil stå overfor den mest krevende omstillingen (eksempelvis polske kullregioner).

(Norge som partner til EU i Europas grønne giv)

Regjeringen har gjort det klart at Norge vil være en partner for EU i utviklingen og gjennomføringen av *European Green Deal*. Slik kan Norge styrke sin innsats for at verden skal oppfylle bærekraftsmålene og Parisavtalen. Og bruke den grønne given til vekst.

Ved å være en aktiv partner i dette arbeidet vil vi også støtte opp om den omstillingen av norsk økonomi og samfunn som regjeringen allerede er i gang med og som må fortsette. Kommisjonens ambisjoner ligger nær målsettingene i Granavolden-plattformen, og de samsvarer godt med visjonen om et grønt, konkurransedyktig og sosialt bærekraftig Norden.

Nær sagt alle samfunnsområder vil bli berørt av Europas grønne giv. Og fordi vi deler EUs visjon, fordi vi har knyttet vår klimapolitikk så tett til EUs klimapolitikk, og fordi vi deler et indre marked med stor grad av felles regelverk, vil også vi i Norge bli sterkt berørt av dette. Derfor er *European Green Deal* en «big deal» for Norge.

Regjeringen arbeider nå med strategier og politisk utvikling som speiler EUs *Green Deal*.

- Vi jobber med en ny klimamelding som skal vise hvordan Norge skal nå klimamålet for 2030 og halvere klimagassutslippene.
- Vi jobber med en handlingsplan for sirkulær økonomi for å utnytte og bevare ressursene vi bruker mer effektivt.
- Vi jobber med en handlingsplan for offentlige anskaffelser, som selvsagt er et sentralt område også på kommunalt og regionalt nivå. Vi har allerede sett at dette kan være et effektivt virkemiddel for omstilling til miljøvennlig transport. Her går Norge og norsk skipsindustri foran i utvikling av ny og klimavennlig teknologi. En tur med elektrisk ferge er ikke en fremtidsvisjon, det skjer daglig mellom Oslo og Nesodden.
- Og som statsministeren kunngjorde på Høyres landsmøte forrige uke, skal vi nå også utarbeide et veikart for hydrogen i Norge, med konkrete initiativer som skal støtte opp under en hel verdikjede knyttet til hydrogen. Satsing på hydrogen i Norge vil være et godt eksempel på hvordan vi bygger på den kompetansen vi har opparbeidet oss. Slik vi har gjort innen oppdrett, metall, skipsfart, olje og gass. Og samtidig utvikler nye områder hvor vi kan skape verdier og arbeidsplasser for fremtiden.

(Norske bidrag)

Norge har et veldig godt utgangspunkt for å være en aktiv partner og bidragsyter til det grønne skiftet i Europa.

- Vi har som nevnt allerede forsterket klimamålet for 2030 om å redusere utslippene med minst 50 prosent og opp mot 55 prosent sammenlignet med 1990-nivå. Regjeringen har arbeidet for at EU skal øke sitt mål tilsvarende, og nå har altså Kommisjonen foreslått dette.
- Norge, som en stor skipsfartsnasjon, er en pådriver for bruk av lav- og nullutslippsteknologi i maritim sektor, for eksempel ved elektrifisering av fergesamband.
- Vi er Europas største vannkraftprodusent, med betydelig erfaring fra effektiv og bærekraftig utnyttelse av vannkraftressurser.
- Vi har sterke fagmiljøer for utvikling av havvind.

Sjekkes mot fremføring

- Norge er et foregangsland for å teste ut bruk av el-biler og utbygging av ladeinfrastruktur.
- Vi er ledende i utviklingen av teknologi for karbonfangst og –lagring, noe Europakommisjonen vurderer som en nødvendig del av omstillingen mot et karbonnøytralt Europa i 2050.
- Vi er en stabil og pålitelig leverandør av naturgass til Europa som erstatning for mer forurensende kullkraft og som en fleksibel energikilde som kan brukes når vinden ikke blåser og sola ikke skinner.
- Norsk næringsliv har teknologi og kompetanse innen hydrogen, batteriproduksjon og panteløsninger som kan være interessante for Europa.
- Og gjennom EØS-midlene støtter vi opp om et grønt og konkurransedyktig Europa. Dette er en viktig prioritet i inneværende periode – og vil være det i enda større grad i fremtiden.

(Litt mer om fylkeskommunenes rolle)

Visjonen om et karbonnøytralt europeisk kontinent kan ikke realiseres uten et aktivt engasjement fra myndigheter på flere nivåer og et samarbeid med bedrifter, fagforeninger, organisasjoner, forskningsinstitusjoner og borgere. Europakommisjonen har derfor varslet at den vil legge frem en klimapakt senere i år. Den skal fungere som en plattform for læring, idé- og erfaringsutveksling og samarbeid mellom borgere, lokalsamfunn og organisasjoner.

Tanken er at klimapakten skal knyttes til liknende klimanettverk for lokale og regionale myndigheter, som for eksempel ordføreravtalen *Covenant of Mayors for Climate and Energy*, der flere norske kommuner og Viken fylkeskommune deltar.

Mange kommuner, fylkeskommuner og byer deltar i europeiske nettverk og EU-programmer. Dette er verdifulle partnerskap for å innhente kompetanse, men også for å dele de beste løsningene med resten av Europa. Blant annet er norske kommuner og fylkeskommuner kommet langt i klimatilpasning og i å bruke planverket i omstillingsarbeidet.

Først og fremst vil imidlertid norske fylkeskommuner bli berørt av Europas grønne giv når ambisjonene omsettes i regelverk som blir bindende for Norge som EØS-medlem.

Nøyaktig hva det vil innebære, er for tidlig å si, men endret eller nytt felles regelverk for blant annet produkter, mat, miljø, klima og avfall vil kunne få direkte betydning.

Sjekkes mot fremføring

Regjeringen er i gang med å identifisere både muligheter og utfordringer som følger av Europas grønne giv. Vår gjennomslagskraft øker dersom norske interesser og posisjoner blir formulert på en tidlig og tydelig måte, og i dialog med berørte aktører i samfunnet. Og som del av den dialogen, er dagens møte et nyttig bidrag.

(Deltakelse i EU-programmer)

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å orientere litt om status når det gjelder norsk deltakelse i EUs programmer. Som dere vet er programdeltakelse en viktig del av Norges samarbeid med EU. I dag deltar Norge i en rekke EU-programmer gjennom EØS-avtalen, blant annet forsknings- og innovasjonsprogrammet Horisont 2020, utdanningsprogrammet Erasmus+ og EUs romprogram. Vi ser, og har sett over tid, at deltakelse i EUs programmer er gjennomgående fordelaktig for Norge og tjener norske interesser. Vi får tilgang til samarbeidsarenaer og nettverk som vi ikke kan utvikle alene.

I 2021 påbegynnes en ny programperiode som varer til 2027. Men en rekke elementer knyttet til norsk deltakelse i neste programperiode er dessverre ennå ikke avklart. Som dere vet er deltakelse kostnadskreven, og Norges kostnader er direkte forbundet med EUs budsjett. Ettersom EUs neste langtidsbudsjett fremdeles ikke er på plass, er prisen vi må betale for deltakelse ennå ikke endelig avklart. I tillegg er det ikke avklart hvilken betydning EUs instrument for økonomisk opphenting etter koronapandemien – Next Generation EU – vil ha for norsk deltakelse i EUs programmer i den neste perioden. Forhåpentligvis vil bildet bli klarere i løpet av den nærmeste måneden, og regjeringen vil da kunne legge frem for Stortinget forslag til endelig beslutning om hvilke programmer vi vil delta i. Men det som er helt klart er at programdeltakelse også i de kommende årene være en veldig viktig del av vårt samarbeid med EU.

Takk for oppmerksomheten.
